

Fåglar i fokus för rikare natur!

Koltrasten utsågs till Sveriges nationalfågel vid en omröstning som lockade 75 000 deltagare. Foto: P-G Bentz

SOF-BirdLifes verksamhet 2015

- Omröstning om nationalfågel stor succé
- Stor uppslutning för EU:s naturdirektiv
- Intensivt arbete för bättre artskydd i skogen
- Nytt deltagarrekord i Vinterfåglar Inpå Knuten
- Ortolansparven i fokus – både här och längs flyttningsvägarna
- Östergötlands OF först ut som fullt integrerad regionalförening
- Framgång med Falsterbo Bird Show på ny arena
- Nytt medlemsrekord – 16 814 medlemmar

Sveriges
Ornitologiska
Förening

Sammanfattning

Efter Sveriges Ornitologiska Förening – BirdLife Sveriges 71:a verksamhetsår har medlemsantalet ökat (för tolfte verksamhetsåret i rad) och av de nya medlemmar som tillkommit under 2015 är inte mindre än 42 procent kvinnor. Liksom de senaste två åren har ökningen varit relativt blygsam.

Föreningens årsmöte hölls i Gottskär i Halland där Göteborgs Ornitologiska förening var värd. Anette Strand lämnade styrelsen efter tolv år. Nyvald blev Gunilla Hjorth, Stockholm. Under årsmötet diskuterades framför allt föreningens omorganisation.

Föreningen står inför en nyordning när det gäller organisationen. Idag är flera anställda spridda runt om i landet, men på sikt ska flertalet samlas under samma tak i ett föreningskansli. Detta kansli kommer att vara beläget på Stenhusa Gård, där föreningen redan har en del av sin verksamhet. Kansli lokalerna renoverades under hösten för att kunna rymma fler arbetsplatser.

Under året inleddes arbetet med att organisera om föreningens verksamhet. I avsikt att få en tydligare och effektivare organisation ska en föreningschef rekryteras och anställd personal i största möjliga utsträckning samlokaliseras till föreningens kansli på Öland. För att möjliggöra detta har ett omfattande renoveringsarbete av kansli lokalerna påbörjats och avslutas våren 2016. Som ett led i detta har också föreningens båda medlemstidningar, *Fågelvännen* och *Vår Fågelvärld* slagits ihop och kommer från och med årsskiftet få namnet *Vår Fågelvärld*. Den nya *Vår Fågelvärld* ska innehålla det bästa från båda tidningarna. Rekryteringen av föreningschef påbörjades och en anställning blev klar i mars 2016. För att finansiera den nya organisationen har förutom den tidigare redaktören för *Fågelvännen* även en av fågelskyddstjänstemännen fått sluta sin anställning. Arbetet med fågelskydd har till viss del att omfördelas på andra anställda men även i högre grad lagts på ideella krafter.

En av årets två stora händelser var omröstningen av Sveriges

Nationalfågel där koltrasten blev vinnare. Detta är den utåtriktade kampanj där SOF BirdLife hittills har fått störst medial uppmärksamhet. Den andra stora händelsen var Nature Alert, en mobilisering i hela Europa för EU:s så kallade naturdirektiv, där SOF-BirdLife deltog mycket aktivt.

En milstolpe i arbetet med Kedjan har uppnåtts i och med att Östergötlands OF som första regionalförening nu är fullt ut integrerad med riksföreningen och också är med i det centrala medlemsregistret. Till medlemsregistret har också Stockholms OF anslutit sig. Arbetet med att få in dessa båda föreningar i medlemsregistret har tagit mycket tid för personalen på kansliet. Syftet med Kedjan är att skapa en enhetlig och stark organisation där regionalföreningar och riksförening är integrerade.

Under våren startade *Sjöfågelinventeringen* som ersätter riksinventeringen. Deltagandet under det första året var större än förväntat och totalt räknades 33 704 fåglar in i våtmarker och sjöar runt om i Sverige.

I november hölls en våtmarkskonferens i Skövde i BISAMS regi, vilket lockade många besökare från myndigheter till ideella föreningar. Programmet var brett och tog upp många aspekter rörande våtmarksekologi och restaurering. Myrrestaureringar i södra Sverige, gäddfabriker, smältande palsar och vattendomar är ett axplock av det som diskuterades.

Detta var tionde året kampanjen *Vinterfåglar Inpå Knuten* genomfördes. Det är en landsomfattande räkning av vinterfåglar vid fågelbord som genom förs sista helgen i januari. Även detta år slogs rekord med 20 233 fågelbord rapporterade.

Som vanligt hölls *Falsterbo Bird Show*, som arrangeras tillsammans med Skånes OF, under första helgen i september. Men arrangemanget har numera lämnat hästsportsarenan i Falsterbo och flyttats till Falsterbo Strandbad. Under helgen utdelades tillsammans med Kowa utmärkelserna Årets Fågelskådare och Årets Silvertärna ut. Dessa utmärkelser gick i år till Mikaela Kähäri, för hennes arbete vid Ottenby fågelstation, och till

Vid Falsterbo Bird Show blev Mikaela Kähäri och Evy Palm belönade. FOTO: P-G BENTZ/STURNUS.SE

Inom ramen för projektet Hotade fåglar i Östersjön färgringmärks ungar av skräntärna. FOTO: ULRIK LÖTBERG

Evvy Blom, framförallt för hennes fantastiska arbete inom SOF BirdLifes volontärverksamhet.

Forskning och fältstudier

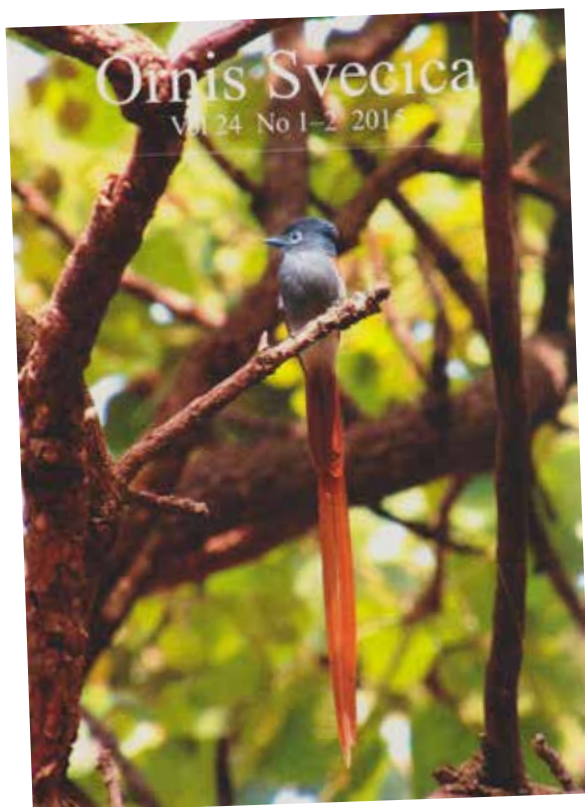
SOF:s forskningspris för 2015 delades ut till Bo Nielsen, som är engagerad i forskningsverksamhet vid både Kvismare fågelstation och Getteröns fågelstation, bland annat kring trastsångare och bruna kärrhökar.

BirdLife Sverige deltog som tidigare år i fördelningen av medel från Alvins fond. 2015 fördelade fonden 1,3 miljoner kronor till 43 projekt med inriktning på framför allt fåglar och naturvård. Exempel på projekt som tilldelades medel är Projekt vitryggig hackspett och Hotade fåglar i Östersjön – silltrut och skräntärna, Jaktfalk i Jämtland, Projekt lom samt flera lokala inventeringsprojekt för havsörn och pilgrimsfalk. Långa tidsserier för populationsstudier för arter som t.ex. nattskärna och kattuggla fick också stöd. En annan typ arbeten som fick medel är rena naturvårdsprojekt såsom röjning av häckningsöar.

En ny typ av inventeringar har under året ersatt de tidigare riksinventeringarna, som var inriktade på en specifik art i taget. Denna har fått namnet *Sjöfågelinventeringen*. I enlighet med beslut vid tidigare årsmöte och en pilotstudie genomförd 2014 utfördes i år inventeringar av sjöar och våtmarker över hela landet. Tanken är att täcka upp en typ biotoper som kanske inte täcks särskilt väl av andra, befintliga inventeringsprojekt inom Svensk Fågeltaxering. Inom ramen för den nya sjöfågelinventeringen räknas bland annat svanar, gäss, sim- och dykänder och doppingar, men även en del vadare och rovfåglar.

Projekt *Hotade fåglar i Östersjön* fortsatte under 2015. Samarbetet med forskare vid Lunds Universitet (Susanne Åkesson, Centre for Animal Movement Research, CAnMove) har under året utvidgats att även inkludera forskare i Finland vid No-

via Yrkeshögskola (Patrik Byholm). Under året har studier av skräntärna bedrivits vid några finska kolonier. Projektet har även börjat ett samarbete med BirdLife Finland kring skräntärna för att stötta dem att få igång ett motsvarande projekt i Finland som vi har i Sverige. Projektet studerar främst skräntärna men även andra måsfåglar så som silltrut, havstrut, gråtrut och fiskmås. Fåglarnas rörelser följs genom att de märkts med GPS-loggar. Detta har möjliggjort mycket ingående studier av var fåglarna rör sig och i skräntärnornas fall har viktig information om var de fiskar kunnat inhämtas. I maj/juni försågs fem skräntärnor med GPS-loggar. Tillsammans ger dessa tekniker högupplöst information om var tärnorna uppehåller sig och om deras aktiviteter. Resultaten är viktiga och kan bland annat ligga till grund för krav på ökad hänsyn och skydd av dessa områden. Projektet bedriver sedan något år även färgringmärkning av skräntärneungar. De flesta av de skräntärnor som ringmärks i landet förses med en färgring. Nu har de första av dessa individerna börjat återvända till Sverige. Färgringmärkningen ger bra information kring vilka områden som tärnorna föredrar under sin höstflyttning och några få områden har visat sig vara mycket viktiga. Studierna av skräntärnorna och trutarna har varit möjliga tack vare generösa bidrag från Lindbergs stiftelse och Alvins fond. Projektet samarbetar även med ÅGP Skräntärna och genomför årligen övervakning av landets skräntärnor. I övervakning ingår boräkning och ringmärkning används för att följa upp häckningsframgången för tärnorna. Vidare noteras eventuell predation på kolonierna. I vissa kolonier som har haft reproduktionsproblem utförs åtgärder för att motverka detta. En del av dessa åtgärder har utförts av projektet på uppdrag av ÅGP Skräntärna, medan andra åtgärder som t.ex. minkjakt utförts av jägare. Projektet använder webkameror med syftet att avgöra predator när kolonier får reproduktionsproblem. Detta har va-

rit ett mycket framgångsrikt koncept. De kolonier där projektet och ÅGP genomförde reproduktionsförbättrande åtgärder var också de som lyckades bäst med häckningarna. Utöver detta var emellertid 2015 inte ett så bra år för skräntärnorna i Sverige. Antalet häckande par minskade med ca 8 procent till 550 par. Två av landets större kolonier misslyckades i stort sett helt med sina häckningar. Liknande signaler har även hörts från Finland, där många kolonier misslyckades med sina häckningar 2015.

Ett nytt projekt om strandängsvadare har dragits igång med syfte att undersöka möjligheterna att förbättra häckningsmöjligheterna för dessa fåglar främst i landets södra delar.

En hel del av den fågelforskning och mer omfattande projekt som bedrivs i Sverige publiceras i SOF – BirdLifes vetenskapliga tidskrift *Ornis Svecica*. Äldre nummer av tidskriften har nu digitaliserats, vilket innebär att det via föreningens webbplats är möjligt för alla, både medlemmar och andra, att läsa tidigare publicerade artiklar i tidskriften. Publicering av nytt material digitalt sker med viss fördröjning, för att bibehålla intresset för den tryckta tidskriften.

För att stärka samarbetet om jaktfalk mellan de nordiska länderna träffades jaktfalksintressenter från de nordiska länderna i Alta, Norge i mars 2015. Mötet var en återkoppling till mötet på Island 2014 och fokuserade på uppföljning och gemensamma metoder för inventering och resultathantering. I Norden sker uppföljning av åtta olika grupper i Norge, Sverige, Finland och Island. Totalt inventeras ca 350 jaktfalksrevir årligen.

I Jämtlands- och Härjedalsfjällen kontrollerades 56 jaktfalkterritorier under häckningssäsongen 2015. Inventeringarna genomfördes av *Projekt Jaktfalk* och Länsstyrelsen i Jämtlands län. Av de 14 par som hittades lyckades 11 par med häckningen och 24 ungar noterades. Vid tre av häckningarna hade ungar hunnit lämna boplatserna, varför det troligen var fler ungar. Räknat på de kullar som inte lämnat boplatserna blir det ett snitt på 2,75 ungar per lyckad häckning, vilket är i nivå med medelvärdet för de senaste åtta åren, resp. 2 ungar per etablerat par.

Många ungfåglar var fullfjädrade och nästan flygga vid våra kontroller 22–24 juni. Troligen hade den milda och snöfattiga vintern medfört att falkarna lade ägg redan i månadsskiftet mars–april, alltså 1–2 veckor tidigare än normalt.

I flera tidigare pålitliga revir, bl.a. i Frostviken, har vi inte funnit några häckningar under de senaste åren vilket är oroande. I ett annat område finns det indikationer på att äventyrsturism har stört bort jaktfalkarna. En positiv händelse var att fyra ungar som blåst ned från en bohylla i april, kunde räddas genom att lyftas på plats igen.

Alvins fond finansierade inventeringskostnaderna inom Projekt Jaktfalk.

SOF-BirdLifes raritetskommitté (Rk) behandlade under året ca 200 rapporter. Bland större arbeten med omgranskningar kan nämnas tallspärr, rödstrupig sångare (inte avslutad), fynd av sträckande honor av vitnackad svärta samt varfågel av rasen *homeyeri*. Ett knivigt arbete med att uppdatera listan över påträffade taxa i landet pågår.

Det goda samarbetet mellan de nordiska raritetskommittéerna fortskrider, och i augusti arrangerade den danska kommittén ett möte i Ebeltöft där majoriteten av svenska Rk deltog. I september genomfördes en gemensam resa till Beidahe i Kina, för att studera en mängd olika taxa som är eller kan bli aktuella som rariteter i Sverige.

För 13:e året svarade Nationella rapportkommittén (Nrk) för den årliga fågelrapporten, publicerad i *Fågelåret 2014*. För 2014 redovisas där läget i Sverige för 255 arter/raser (Rk-arterna inräknade) samt åtta hybrider. Kommittén samarbetar med landets regionala rapportkommittéer (rrk) för att sammanställa rapporten. I rapporten följs trender i fågellivet liksom arter med stort naturvårdsintresse. I kommitténs ansvar ligger även ett allt större antal rariteter som Rk överlåtit till rrk att behandla. Numera publicerar Nrk och Rk en gemensam rapport. All data som ingår i rapporten är kvalitetssäkrade, tillgängliga och

sökbara på Artportalen. Sedan Thomas Strid tackat för sig som sammankallande inom kommittén sköttes denna syssla under året tillfälligt av Anders Wirdheim.

Taxonomikommittén (Tk) har under året besatt av Erling Jirle (sammankallande), Johan Fromholtz, Markus Lagerqvist och Tommy Tyrberg. Under 2015 prioriterades slutförandet av Namnlistan (den officiella listan över svenska namn på alla världens fågelarter). Arbetet pågick under hela året och blev klart i december. Listan finns på Tk:s hemsida. Den består av en icke-tättingdel och en tättingdel. Under hösten utökades den även med en lista på utdöda arter under Holocen fram till år 1500. Vidare arbetar Tk också med att distribuera ut listan via kontaktnät så att alla inaktuella svenska fågelnamn uppdateras på svenska Wikipedia, iGoTerra, eBird och andra större databaser. Kommande år återgår Tk till det ordinarie arbetet med bevakning av taxonomi och systematik, vilket har fått stå tillbaka under 2015.

Ottenby fågelstation

Verksamhetens grundpelare – ringmärkning, uppdragsforskning, inventeringar och det utåtriktade arbetet mot besökande turister och fågelskådare – dominerade arbetsuppgifterna under året. Totalt ringmärktes 20 965 fåglar, varav 19 083 fångades inom ramen för den standardiserade verksamheten i stations-trädgården. Detta är ca 5 procent över medelvärdet. Vårfångsten var relativt rik och hamnade 25 procent över medel. Vardarfångsten stannade på 5 procent över medel, medan hösten i trädgården gav 7 procent under medelvärdet. Revirkarteringar skedde i provrutan i Mellersta lunden för 44:e året i rad, en inventering gällande kläckningsframgången hos rödbena och tofsvipa genomfördes liksom såväl standardrutten i Grönhögen som de regelbundna räkningarna av rastande vadare i Sandviksområdet.

Fågelstationen ansvarade också för uppföljningsarbeten inom

ett projekt där grönnäckig padda återintroducerats i Ottenbyområdet. Uppdraget är en del i projektet LIFE-BaltCoast "Rehabilitation of the Baltic Coastal Lagoon Habitat Complex", och koordineras från Länsstyrelsen i Kalmar län. Bland 2015 års forskningsprojekt kan nämnas flera olika studier med ljusloggar (höksångare, större strandpipare, nattskärar) samt flera parallella influensastudier.

Under februari lanserades det digitala ringmärkningsstödet – *Ringers' DigiGuide* – som stationen arbetat med under en längre tid. Guiden har blivit mycket väl mottagen både i Sverige och ute i Europa, och under de kommande åren fortsätter utvecklingsarbetet med adderandet av nya arter.

Från utlandsverksamheten kan nämnas ett påbörjat projekt rörande de rödstrupiga sångarnas uppträdande på Capri, Italien. I juni hölls för fjärde året i rad en kurs kallad *Ölands fågel-liv* för 15 nöjda deltagande. Antalet guidade besökare uppgick till totalt 2 856 och trenden är ökande. Fågelstationens byggnader är i stort behov av renovering, främst gällande fönsterpartierna som tagit rejält med stryk av salt och fukt och måste bytas ut i sin helhet. Arbetet med upprustningen kommer att bli resurskrävande under kommande år.

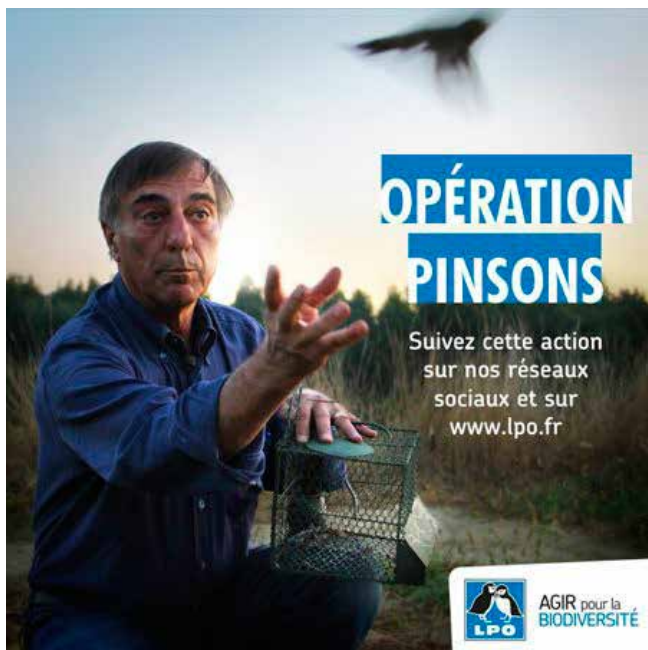
Nationellt fågelskyddsarbete

BirdLife Sverige får årligen tillhanda ett stort antal remisser, varav vi besvarar ett urval med hög relevans. En av dessa remisser (om en ny strategi för viltförvaltning) ledde till att föreningen uppvtaktade Naturvårdsverket i december månad.

SOF – BirdLife har sedan 2010 en tjänsteman anställd på 20 procent för att hantera vindkraftsfrågor. Tjänsten fokuserar främst på att uttrycka föreningens synpunkter på planerade vindkraftsprojekt gentemot såväl myndigheter som exploatörer, medlemmar, allmänhet och media. Under 2015 författades ett 40-tal skrivelser i form av svar på samrådsunderlag till både vindkraftsbolag och myndigheter (t.ex. Naturvårdsverket), syn-

En av många guidningar vid Ottenby fågelstation. FOTO: OTTENBY FÅGELSTATION

Arbetet för att skydda ortolansparven i Frankrike är stundtals dramatiskt. På bilden till vänster (som bl.a. användes vid en namninsamling) släpper en LPO-medarbetare ut en ortolansparv från en bur. På bilden till höger går upprörda sparvjägare till attack mot LPO:s medarbetare. FOTO: LPO/BIRDLIFE FRANKRIKE

punkter till kommuner och länsstyrelser samt överklaganden till mark- och miljödomstolar (inklusive Mark- och miljööverdomstolen). Trots att vindkraftsbranschen anses hårt ansatt av ekonomiska begränsningar ses ännu ingen uppenbar avmattning på ansökningsprocesser, men eftersom sådana kan ta många år, förväntas en minskning vara i antagande inom kort. Föreningens fågelskyddsarbete knutet till skog har under året breddats och innehåller förutom deltagandet i miljöcertifieringssystemet FSC även arbeten med förändringar av skogspolitiken och lagstiftningen.

Två representanter från föreningen deltog i en av Skogsstyrelsen/Naturvårdsverket upprättad referensgrupp i syfte att tillämpa Artskyddsförordningen i skogsbruket. Drygt 40 medlemmar engagerades att lämna synpunkter på de artvisa vägledningar myndigheten tagit fram. Även remissen som tillhör projektet lämnade föreningen yttrande på. Projektet avslutades under 2016.

Under hösten startade Näringsdepartementet fyra arbetsgrupper i syfte att i bred dialog ta fram underlag till ett nationellt skogsprogram. Föreningen deltog i en av grupperna som arbetade under rubriken: Hur vi skapar synergier och gör avvägningar inom naturens gränser för att öka värdet av både skogsproduktion och skogens övriga ekosystemtjänster? Arbetet slutförs till sommaren 2016.

Föreningens insatser i FSC har under året varit omfattande där insatserna koncentrerats till den pågående standardrevisjonen. Ett förslag togs fram vid slutet av året som därefter ska förhandlas och sändas på remiss. Deltagarna från föreningen har krävt kraftfulla förbättringar av regelverket, vilket också finns med i det första förslaget.

Under hösten avslutades det så kallade dialogprojektet där SOF Birdlife på uppdrag av FSC-kansliet fört dialog med regionalföreningar. Under året har Östra Småland, Närke, Ångermanland, Gävleborg och Dalarna besökts. Tillsammans med Kronobergs och Medelpads ornitologiska föreningar har skogsexkursioner genomförts. Modellen med regionala dialoger med

skogsbruket har uppskattats av regionalförningarna, och är en modell som kan utvecklas.

Föreningen har arbetat vidare både med *Ortolanprojektet* och *Rädda sånglärkan*. Däremot ligger projektet *Fåglar och Lantbrukare i samarbete* tills vidare nere på grund av avbristande finansiering. Med hjälp av medel från WWF (innovativ naturvård) och en egen tidigare insamling driver vi ett projekt kring ortolansparv. Vi arbetar mot och med olika markägare främst i Närke och Uppland som lämnar osådda och blomrika kantzoner i sädesfält för att underlätta födosök nära potentiell boplatser. Vi arbetar både på platser med nuvarande förekomst av arten och på tidigare kända men övergivna platser. Vi testar även om ortolansparvar kan attraheras till platser som "behandlats" med habitatförbättrande åtgärder med hjälp av ortolansång (artificiell ljudkälla). Tidigare försök att inducera en nyetablering till övergivna platser enbart med habitatförbättrande åtgärder har varit föga framgångsrik. Det är lite för tidigt att säga något om resultat, men hittills har vi bara lyckats att åstadkomma en nyetablering + trolig häckning bland ett tiotal försök (Angarn 2014). En hane återkom till samma plast 2015, men troligen utan häckningsförsök. Vi kör nya försök under våren 2016. Det är viktigt att påpeka att *Ortolanprojektet* engagerar medlemmar från olika regionalförningar och lokala klubbar/grupper (Angarngruppen, Stockholms Ornitologiska Förening, Närkes Ornitologiska Förening och Upplands Ornitologiska Förening).

Rädda sånglärkan kör på precis som vanligt. Ett 50-tal lantbrukare anlägger lärkrutor i varierande omfattning (total 2500–3000). Vi får dessutom stöd från WWF för att utvärdera lärkrutornas eventuella effekt på sånglärkans habitatval (revirtäthet). Utvärdering sker i samverkan med olika regionalföreningar i södra Sverige och SLU. Preliminära resultat tyder på att lärkrutorna har en positiv effekt på revirtäthet i höstvetete jämfört med i kontrollfält både i Uppland och Skåne.

Helgen den 14–15 november hölls ett nationellt våtmarksseminarium i Skövde. Seminariet arrangerades av BISAM, "Biologiska föreningar i samarbete", denna gång med SOF-BirdLife

som huvudansvarig för arrangemanget. Detta var den tredje konferensen som BISAM anordnat, och i år var temat våtmarker. Konferensen syftade till att bygga upp gemensam kunskap kring olika aspekter på våtmarker, men också finna gemensamma frågor och arbetssätt vad gäller olika naturvårdsfrågor.

Många av Sveriges våtmarker har försvunnit under de senaste århundradena, bland annat genom utdikning för att skapa större arealer av odlingsbar mark. Idag sker därför en hel del restaurering av våtmarker, men det skapas också en del helt nya våtmarksområden. Konferensen belyste företeelsen våtmarker ur många olika perspektiv, i vissa fall med fokus på specifika artgrupper såsom fåglar eller groddjur, i andra fall på hela ekosystem och ibland på rent tekniska aspekter på restaurering och konstruktion. Årets konferens bestod av korta föredrag från olika experter på våtmarker och de gav en inblick i olika restaureringsprojekt, hur man dokumenterar fågellivet i våtmarker samt olika aspekter på skötsel för olika djurgrupper och växter. Även stora och i fågelsammanhang välkända restaureringsprojekt som Hornborgasjön och Kvismaren fick utrymme vid konferensen, och det konstaterades samtidigt att många av de projekt som numera genomförs är förhållandevis små. Det betonades att dessa små och medelstora projekt ofta är utmärkta, men att de inte helt kan ersätta de riktigt stora våtmarkssystemen. Det finns således ett fortsatt behov även av mer omfattande våtmarksprojekt i landet.

En tydlig slutsats var att de insatser som görs i våtmarksskapande eller restaurerande projekt av olika slag skulle behöva följas upp betydligt bättre än vad som idag är fallet. Detta för att vi ska veta vilka åtgärder som faktiskt ger det bästa resultatet, givetvis beroende på vilket resultat som eftersträvas. Sammanfattningsvis gav helgen många och intressanta infallsvinklar gällande våtmarker, både vad gäller kunskap, inspiration och handfasta tips och råd.

I december arrangerade vi tillsammans med Naturskyddsföreningen och Rovdjursföreningen en konferens för den ideella naturvårdens representanter i de länsvisa viltförvaltningsdelegationerna. Detta var en uppföljning av en liknande konferens i december 2014. Trots skrivelser till Miljö- respektive Näringsdepartementet om att viltförvaltningsdelegationerna inte fungerar som avsett har i princip inget hänt i frågan. I samband med konferensen meddelade naturvårdens representanter i Västmanlands län att man avser att lämna arbetet i delegationen som en protest mot missförhållandena. Det beslöts också att på nytt uppvakta Miljödepartementet med krav på att den sedan länge utlovade utvärderingen av viltförvaltningsdelegationerna genomförs.

Under året deltog SOF-BirdLife i en hearing arrangerad av Naturvårdsverket om en ny svensk strategi för viltförvaltning. Denna strategi presenterades i slutet av juni och sändes senare ut på remiss av Näringsdepartementet. Eftersom vi från SOF-BirdLifes sida ansåg att strategin alltför mycket fokuserade på att öka antalet jakttillfällen och alltför lite på att leva upp till målen för biologisk mångfald genomfördes i december en uppvaktning av Naturvårdsverket.

Internationellt fågelskydd

BirdLife International har under 2015 arrangerat arbetsmöten kring det illegala dödandet av fåglar runt Medelhavet. Mötena har hanterat olika ämnen som illegal jakt, illegal fångst med fällor och nät samt förgiftning av fåglar. Förutom det fokus som lagts på det illegala dödandet har det även tagits fram metoder

för att beräkna omfattningen av dessa illegala verksamheter. Det är viktigt att kunna skaffa sig mer data kring omfattningen av det illegala dödandet. SOF-BirdLife har deltagit i dessa arbetsgrupper och medverkat till att sprida information kring det illegala fågeldödandet. Arbetet har även inneburit många mycket nyttiga lärdomar för SOF-BirdLife, inte minst när det gäller förgiftning av fåglar (främst rovfåglar). Vi har nyligen sett de första fallen i Sverige där pilgrimsfalkar har förgiftats, och detta är ett område där vi behöver lära oss mer.

BirdLifes Europasektion publicerade hösten 2015 en undersökning om omfattningen av illegal jakt på småfåglar i länderna kring Medelhavet. Enligt rapporten *The Killing*, som baseras på vetenskapliga studier, beräknas totalt omkring 25 miljoner småfåglar dödas illegalt årligen i området. Jakten sker med fällor, nät, limstickor, gevär, lockfåglar m.m.

Under 2015 har styrelsen inlett kontakter med den franska BirdLife-partnern LPO angående jaktsituationen i Frankrike för ortolansparven. Via hemsidan har SOF-BirdLife deltagit i deras upprop, riktat till Frankrikes regering, om hårdare tag mot illegal jakt på ortolansparvar och andra småfåglar. Uppropet har hittills samlat över 300 000 namnunderskrifter från olika europeiska länder.

Föreningen tog aktiv del i kampanjen *Nature Alert* som syftade till att förhindra en urholkning av EU:s båda naturdirektiv, Fågeldirektivet samt Art- och habitatdirektivet. Mer än en halv miljon EU-medborgare tog ställning för att bevara och snarare stärka direktiven. Den 20 november deltog SOF-BirdLife på den konferens som EU anordnade angående "Fitness Check of the EU Nature Directives". Konferensen hölls i Bryssel och SOF-BirdLife medverkade tillsammans med övriga BirdLife-organisationer i Europa. Vid konferensens start var SOF-BirdLife med och överräckte den lista med fler än 520 000

namnunderskrifter som samlats in till stöd för bevarandet av naturdirektiven till miljökommissionär Kermenu Wella. Under själva konferensen uttalade de flesta deltagarna sig positivt för bevarande av Fågeldirektivet och Art- och habitatdirektivet. Det gällde såväl myndigheter som företag och naturvårdsorganisationer.

SOF-BirdLife har under året deltagit i BirdLife Internationals arbetsgrupp *Marine Task Force*. Arbetsgruppen fokuserar kring främst två områden: skydd av marina områden och att minska bifångster av främst fåglar vid kommersiellt fiske. Under senhösten hölls ett arbetsmöte, och av de områden som arbetsgruppen har i fokus kommer SOF-BirdLife i första hand att satsa på skydd av marina områden. Här avser vi att starta ett projekt i samarbete med BirdLife Finland och BirdLife Estland för kartläggning av sjöfåglar i Östersjön. Projektet ska enligt planerna peka ut lämpliga områden för marina reservat och som Important Bird Areas (IBA-områden). När det gäller att minska bifångster vid fiske handlar det för Sveriges del främst om bifångster vid nätfiske efter torsk. På detta område pågår för närvarande mycket forskning. När den forskningen visar på goda resultat avser vi att med större intensitet även börja jobba med att minska bifångster vid nätfiske.

I oktober hölls möte med BirdLifes regionala organisation för Europa och Centralasien i Sofia i Bulgarien. Vi var representerade genom föreningens ordförande. Vid mötet valdes ledamöter till den regionala styrelsen och en rad frågor av organisatorisk karaktär avhandlades. En hel del handlade om kvalitetssäkring av medlemsorganisationer och hur vi kan stärka medlemsorganisationerna i Centralasien och Kaukasus. I det senare arbetet har vi bidragit med finansiellt stöd, och vi räknar med att även fortsättningsvis kunna stötta organisationsarbetet i denna region. Men självfallet blev det också en hel del frågor

kring fågel- och naturskydd i regionen. Mycket kom att handla om kampanjer kring försvaret av EU:s naturdirektiv, jakt i Medelhavsområdet och förgiftning av gamar och andra rovfåglar. En bärande slutsats blev att bra kommunikation är väsentlig för framgång i arbetet för fåglar och natur.

Fågelintresse

Vinterfåglar In på Knuten genomfördes för 10:e året i rad. Antalet deltagande fågelbord var det högsta hittills: 20233. Evenemanget gav som tidigare år ett stort genomslag i media. Utfallet i form av nya medlemmar minskade dock något, men evenemanget är fortfarande en viktig medlemsrekryterare. Det Internetbaserade inregistreringsprogrammet uppgaderades och all tillgänglig äldre data finns nu samlad i en databas där såväl journalister som intresserade rapportörer och allmänhet kan få statistik ner på kommunnivå. Dessutom kan man från 2015 följa sin egen fågelmatare tillbaka från de år man rapporterat.

En mycket uppskattad och uppmärksammarad omröstning genomfördes om *Sveriges Nationalfågel*. Inte oväntat blev det koltrasten som vann. Slutresultatet presenterades direktsänt i Sveriges Radio från *Falsterbo Bird Show*. Det var en passande avslutning på ett evenemang som fick ett genomslag som inget annat tidigare evenemang inom SOF-BirdLife. Fler än 74 000 unika e-postadresser från deltagare samlades in i de fyra omröstningsomgångarna! Till dessa återrapporterades via nyhetsbrev både under och efter omröstningen.

Tack vare hängivna volontärer har SOF-BirdLife genomfört eller deltagit i en rad olika publika aktiviteter. Sammanlagt närmare 60 volontärer var engagerade under 2015. Volontärer från Skövde och Falbygdens fågelklubbar hjälpte SOF-BirdLife att bemanna Trandansen vid Hornborgasjön under tre veckor under de mest hektiska tranveckorna i skiftet mars-april. Vida-

Resultatet av omröstningen om en svensk nationalfågel avslöjades i direktsänd radio från Falsterbo Bird Show i början av september. På grund av teknikproblem fick Anders Wirdheim (t.v.) och Niklas Aronsson improvisera. FOTO: P-G BENTZ/STURNUS.SE

Falsterbo Bird Show genomfördes i en kompaktare atmosfär och med många nöjda besökare. FOTO: P-G BENTZ/STURNUS.SE

re hjälpte Stockholms OF och Rapphönorna till att bemanna SOF-BirdLifes monter vid mässan Nordiska trädgårdar under fyra dagar i mars, och volontärer från västkusten hjälpte till vid bokmässan i Göteborg i september. Satsningen vid Ölands södra udde genomfördes denna sommar under fem veckor. Volontärer från södra Sverige hjälpte till att visa fåglar och svara på frågor dagligen under åtta timmar per dag. En stor sensation blev de fyra par biätare som häckade på behändigt avstånd från fågeltornet i Södra Lunden. Här hjälpte Ölands OF till med att guida under fyra veckor tills ungarna flög ut i mitten av augusti, något som blev både uppmärksammat och uppskattat.

Falsterbo Bird Show flyttade från Ryttsstadion till Falsterbo Strandbad där ett naturum ska invigas under 2016. Många positiva besökare och en kompaktare mässatmosfär ledde till att det blev en succé. Över 800 barn deltog i de naturpedagogiska dagarna under torsdagen och fredagen i samband med FBS och sammantaget besökte ungefär 5000 personer evenemanget. Ungefär 40 utställare deltog och föredrag med bred naturanknytning avlöste varandra från fredag kväll till söndag eftermiddag. Fågel-, insekts- och blomvandringar ingick också i det omfattande programmet.

På riksnivå sammanställdes *EuroBirdwatch* 2015 i början av oktober. Sammanlagt räknades nästan 1,1 miljoner fåglar av 1777 observatörer. Aktiviteterna i samband med *EuroBirdwatch* genomförs i huvudsak lokalt och regionalt. Samma sak sker vid *Fågelskådningens dag* i början av maj. I *Fågeltornskampen*, som genomförs tillsammans med våra nordiska grannar Finland och Danmark, deltog 77 fågeltorn i olika delar av landet.

I början av maj anordnade ungdomskommittén tävlingsformen Big Sit Ungdom där lag bestående av 2–4 ungdomsskåda-

re under en sextimmarsperiod skulle se så många fågelarter som möjligt. De olika lagen fördelade på 14 personer fanns i Skåne, Halland, Östergötland, Södermanland, Västmanland och på Öland. Fastän laget med flest sedda arter utsågs var även det totala antalet arter som vi tillsammans fick ihop under dagen av stor betydelse. Ungdomskommittén hoppas kunna göra Big Sit Ungdom till ett årligt återkommande evenemang!

Ett utannonserat tältläger under helgen med Falsterbo Bird Show fick tyvärr ställas in på grund av för lågt deltagarantal.

Under höstlovet anordnade SOFUK i samarbete med Avi-Fauna och med Tomas Axén Haraldsson i spetsen en mycket uppskattad skådarresa till Azerbajdzjan! Nio ungdomar och två vuxna spenderade tillsammans fem fantastiska dagar i landet med en kvarts miljon sträckande fåglar av spännande artsammansättning. Dessutom mötte vi den lokala naturvårdsföreningen, och tillsammans med tre azerer från denna organisation skådade vi en dag i nationalparken Shirvan. Sista kvällen hade vi en gemensam avslutningsmiddag tillsammans med de azeriska exkursiondeltagarna samt två medlemmar från Nature Friends Azerbaijan. Grunden till ett fortsatt samarbete organisationerna emellan lades och till hösten planeras ett andra läger. Tanken är att vi ska ha ett tältläger på den kustnära stäppen vid Besh Barmag för att skåda och knyta bekanskap med ungdomsskådare från Azerbajdzjan. Detta kommer att finansieras av både BirdLife Sverige och BirdLife Tyskland. Att Tyskland sponsrar lägret beror på att platsen vi besöker upptäcktes av tyska fågelforskare för ett par år sedan, och det är tack vare dessa tyska skådare som lägret 2015 kom på tal. Ett resereportage från Azerbajdzjan publiceras under 2016 i *Vår Fågelvärld*.

Barnaktiviteter vid Falsterbo Bird Show 2015. FOTO: P-G BENTZ/STURNUS.SE

AviFauna Naturresor

Under 2015 genomförde AviFauna det 30:e verksamhetsåret med resor världen över. Antalet resenärer var det högsta sedan starten 1985, och beläggningen nådde nästan 90 procent. Den fortsatt starka kronan kunde också stärka ekonomin i verksamheten.

Årets resor fördelades geografiskt med 19 resor i Europa, Nordafrika och Mellanöstern, 5 resor i Afrika, 3 resor i Asien samt 5 resor i Nya Världen och 1 resa till Oceanien (Nya Zeeland). Nya resmål för året var Varanger – Foto (mars), Bhutan (april), Washington & British Columbia (maj), Western Cape, Sydafrika (augusti) samt en expeditionsresa till Zimbabwe & Moçambique (december).

Sedan ett par år arrangerar vi resor på olika naturteman. Nytt för i år var att vi tillsammans med Svensk Botanisk Förening genomförde tre resor med botanik som huvudinriktning. Resorna gick till Kreta (april), Apenninerna, Italien (maj) och Franska alperna (juli). Det var ett lyckat startår med många nöjda resenärer och där två av tre resor var fullbokade.

Den nya hemsidan lockade många besökare och vi hade cirka 5 000 besökare i månaden under året. Vårt arbete på Facebook fortsätter och vid årsslutet fanns det cirka 600 gillare där.

Vid årets slut uppgick antalet ”jubileumsresenärer” (resenärer som deltagit på AviFaunas resor vid minst tio tillfällen) till ca 110. Omkring 20 resenärer har gjort över 20 resor och 8 resenärer har rest över 30 gånger med AviFauna.

På varje resa arrangerad av AviFauna går 150 kronor per deltagare och vecka till AviFaunas fågelskyddsfond. För dessa pengar stöttade vi bl.a. SOFUK:s ungdomsläger till Azerbajdzjan och deras samarbete med BirdLife Azerbajdzjan. Genom African Bird Clubs försorg bidrog vi med medel till biotopskydd för Hinde’s Babbler i Kenya. Slutligen bidrog vi på nytt

till att boken *Birds of The Middle East* återigen kan ges ut på arabiska. Därtill har man också kunnat producera en app för regionens fåglar. 2005 stöttade vi tryckningen av planscherna för just nämnda bok.

Liksom tidigare år sköttes all administration rörande ekonomi och bokningar av resor av personalen på Stenhusa Gård.

Naturbokhandeln

Det gångna året var ett väldigt trevligt år på Naturbokhandeln. Den nya webbsidan började bära frukt ordentligt och telefonerna ringde mer än vanligt. Kombinationen av sämre sommarväder och vår synlighet på webb och tidningar gjorde att det var ett stort tryck i butikerna även under sommaren. Vintermånaderna, som normalt är lugna, blev hektiska med mycket beställningar via nätet. Under året satsade vi stort på Google-optimering, vilket ledde till att vi blev lätta att hitta på webben och att vi nådde ut till fler kunder, många av dem helt nya. Vi satsade även på Facebook-kampanjer som var oerhört givande. Framförallt en julkampanj på KooKoo-klockor blev en stor succé.

Med ökat intresse för webben har vårt ansvar att underhålla sidan också ökat markant. Vi har jobbat hårt med att få den att se snyggare ut, bli lättare att navigera på samt att hålla texter och bilder uppdaterade. Detta är ett arbete som tar mycket tid men ger mycket tillbaka. Vi ser att det är väldigt viktigt att vi syns bra på webben, det är där vi når den stora massan.

Naturbokhandeln i Ottenby slog upp portarna i sin nya skepnad och i ny lokal. Butiken stod inte klar förrän en bit in på vårsången, men ändå blev det en bra säsong med mycket lovord från besökare. Det har vi Rita med personal att tacka för!

Naturum Ottenby

Att Ottenby är en unik plats med fantastiska natur- och kultur-

värden håller de flesta med om. Antalet besök i naturum och deltagare på genomförda arrangemang är ett bevis på att det inte bara är naturen och Ölands södra udde som lockar utan att även naturum Ottenby håller en hög kvalitet på sin verksamhet.

Det gångna året var ett händelserikt år för naturum Ottenby. Det blev besöksrekord med 69 584 besök i naturum, varav 28 740 under högsäsong. Naturum höll öppet från helgerna i mars till början av november, vilket innebar totalt 214 öppettidagar med 1387 öppettimmar. Totalt genomfördes 504 förannonserade programpunkter som lockade totalt 5593 deltagare. Under högsäsongen 2015 erbjöds elva programpunkter per dag under sex veckors tid (29 juni – 9 augusti). Av dessa genomfördes 223 med totalt 1371 deltagare.

Naturum Ottenbys basutställning, som invigdes i samband med att naturum Ottenby slog upp portarna för besökare 1997, fick bästa tänkbara avslut med besöksrekord och bra betyg från många och mycket nöjda besökare under 2015.

Utöver det som redan nämnts ovan kommer naturum Ottenbys personal att komma ihåg 2015 som året med internt överbelastat avlopp mitt under högsäsong liksom för det pågående arbetet med att producera naturum Ottenbys nya basutställning. Invigningen av naturum Ottenbys nya utställning är planerad till 14 maj 2016.

Information och publicering

Vår Fågelvärld (VF) kom planenligt ut med sex nummer under året, för övrigt den 74:e årgången.

I nummer 1 var temat skog och en längre text handlade om skogsbruk på fåglarnas villkor. Nummer 2 fokuserade på husvalan som under året togs in på Artdatabankens rödlista. Orsakerna kring den massiva nedgången är inte klarlagd, men tillbakagången beror troligen på en mängd olika faktorer. Jakten på storskarven fick stort utrymme i nummer 3. Dessutom fanns i samma nummer en längre artikel om gökens flyttmönster. En oväntad häckning av biätare på Öland skildrades i nummer 4 tillsammans med en längre artikel om den vitsjärniga blåhakens intåg i den svenska faunan. I nummer 5 fokuserade vi på resultatet av den omröstning av Sveriges nationalfågel som pågick under årets första åtta månader. Koltrasten vann som bekant på nytt, liksom på 1960-talet när vi senast hade en liknande omröstning. Omröstningen blev en stor succé med cirka 55 000 röster i finalomröstningen. Årets sista nummer innehöll en längre bestämningsartikel av honor av arterna gulsparv och tallspurv.

Under hösten pågick ett intensivt arbete med att skapa en ny tidskrift då *Fågelvännen* slogs samman med VF vid årsskiftet 2015/2016. Detta arbete gjordes delvis i samarbete med företaget Spoon, där David Linder hjälpte till med formgivningen av nya *Vår Fågelvärld*.

Under året har vi också fortsatt att bygga det digitala arkiv som ska innehålla alla årgångar av *Vår Fågelvärld* från den första från år 1942. Vi hoppas kunna slutföra detta projekt under 2016.

Fågelvännen kom, som redan antytts, ut med sin sista årgång under året. Denna tidning har vänt sig till personer som är intresserade av fåglar men som kanske inte betraktar sig själva som fågelskådare. Under de år som tidningen getts ut (sedan 1998) har upplagan stadigt vuxit samtidigt som innehållet mer och mer närmade sig det vi har i *Vår Fågelvärld*. Detta, tillsammans med att digitala medier tar över alltmer av informatio-

nen, ledde till beslutet att slå samman de båda tidskrifterna. Flera av *Fågelvännens* stående inslag återfinns från och med 2016 i *Vår Fågelvärld*.

Årsboken *Fågelåret* gavs ut för 23:e gången. Ur innehållet kan bland annat nämnas sammanställningar om specialprojekt kring pilgrimsfalk, skrântärna och ortolansparv utöver de sedvanliga rapporterna från Svensk Fågeltaxering, Ringmärkningscentralen och landets fågelstationer.

Under året gavs två nya böcker ut, dels boken *Eldögon – möten med Sveriges ugglor* av naturfotografen Patrik Olofsson och dels *Ölands fåglar*, den sistnämnda i samarbete med Ölands Ornitologiska Förening. Båda böckerna fick ett mycket gott mottagande.

Föreningens förlag medverkade även vid Bokmässan i Göteborg, där vi från Trädgårdsscenen höll sammanlagt åtta föredrag kring böckerna *Eldögon* och *Fåglarnas trädgård* samt om evenemangen *Vinterfåglar Inpå Knuten* och *Sveriges Nationalfågel*.

SOF-BirdLifes hemsida fortsatte att utvecklas under året. Den är idag en snabb nyhetsförmedlare och även på andra vis en levande web-plats. Bland annat publicerades det under året cirka 300 nyhetsartiklar och notiser. På Ölands södra udde informerades föreningen som vanligt om fåglar, fågelstudier och fågelskydd i Ottenby Naturum. Liksom tidigare år fick *Vinterfåglar Inpå Knuten* ett mycket stort massmedialt genomslag och det gällde även omröstningen om en svensk nationalfågel.

Hemsidan fortsätter även att växa. Förutom SOF-BirdLife använder nu nio regionalföreningar, Falsterbo Bird Show, Avi-Fauna, Hornborgasjöns fältstation, Rapphörnarna, Ottenby fågelstation och naturum Ottenby publiceringsplattformen.

Även vår verksamhet på Facebook fortsätter att utvecklas. Föreningen har flera sidor och grupper som vänder sig till olika kategorier av fågelintresserade. Störst är *Fåglar Inpå Knuten*

Facebook-sidan Fåglar Inpå Knuten har fler än 11 000 medlemmar.

Många av föredragen vid Falsterbo Bird Show 2015 lockade stor publik. På bilden berättar Dick Forsman om åldersbestämning av rovfåglar. FOTO: P-G BENTZ/STURNUS.SE

med 11 193 följd av BirdLife Sveriges egen sida med 7 925 läsare och Ottenby Fågelstations sida med 7 780. Mycket uppmärksammas är även *Vår Skådarvärld* med 3 774. I övrigt finns sidor för *Samarbete för mer lärksång*, Falsterbo Bird Show, Naturum Ottenby, AviFauna, Naturbokhandeln, Fåglarnas trädgård, *Vår Fågelvärld* och Ungdomsskådare.

Kansli, medlemservice och lokalisering

Föreningens kanslifunktion finns på Stenhusa Gård i Stenåsa på Öland. Här sköts all medlemservice och administrationen för föreningen och våra dotterbolag. Sedan några år har föreningen administrerat medlemsregistret även för Medelpads Ornitologiska Förening MOF. Under hösten påbörjades inläsning av medlemsuppgifter för ytterligare två av landets regionalföreningar, Stockholms OF och Östergötlands OF. Under året ökades den administrativa personalen med en tjänst.

Medlemsutveckling

Under året ökade SOF-BirdLifes medlemstal för elfte året i rad. Det är med fortsatta utåtriktade aktiviteter som detta har uppnåtts där *Vinterfåglar Inpå Knuten* är den viktigaste enskilda orsaken. Sammanlagt fanns vid årets utgång 16 814 medlemmar (föregående år 16 598). Medlemmarna var fördelade enligt följande: hedersmedlemmar 6 (6), ständiga medlemmar 138 (142), årsbetalande medlemmar 16 670 (16 450) varav 212 (214) var ungdomar och 582 (537) var familjemedlem-

mar. Av de under året nytilkomna medlemmarna var 42 procent kvinnor.

Av de årsbetalande medlemmarna hade 5 671 (5 474) *Vår Fågelvärld* som huvudtidskrift, 7 681 (7 596) *Fågelvännen* och 2 766 (2 843) båda tidskrifterna. Av medlemmarna var 318 (348) bosatta utomlands. Därutöver fanns 122 (124) prenumeranter. Fri- och bytesexemplar av våra tidskrifter gick till 226 (255) mottagare. *Vår Fågelvärld* distribuerades till 8 699 (8 771) adresser, *Fågelvännen* till 10 447 (10 516), *Ornis Svecica* till 1 006 (1 021) och årsboken *Fågelåret* 2014 till 2 866 (2 928).

SOF BirdLife

SVERIGES ORNITOLOGISKA FÖRENING
Lilla Brunneby 106, Stenhusa Gård, 386 62 Mörbylånga
0485-44440, info@birdlife.se